

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

criminal justice, immunity of officials, international law, Rome Statute, accountability for aggression.

Окопник Олена Миколаївна

кандидатка юридичних наук, доцентка, в.о. завідувача кафедри права та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

Лопухова Яна Валеріївна

здобувачка вищої освіти факультету права, бізнесу та адміністрування

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасна система захисту прав людини є одним із ключових елементів демократичної, правової держави. Права людини - це гарантовані міжнародними та національними нормами можливості людини жити гідно, вільно реалізовувати свій потенціал і захищати власні інтереси. Вони є невід'ємними, універсальними та належать кожній особі від народження, незалежно від будь-яких ознак.

Повномасштабна збройна агресія 24 лютого 2022 року, стала безпрецедентним викликом для національної безпеки та дотримання міжнародних стандартів у сфері прав людини, ігноруючи норми міжнародного права, російська федерація почала знищувати населення України, руйнувати інфраструктурні та житлові об'єкти, порушивши права, свободи та інтереси людини, які гарантовані та закріплені на міжнародному рівні. Запровадження воєнного стану завжди являє собою загрозу для основних прав та свобод. Саме тому, обмеження прав, які закріплені та передбачені чинним законодавством України, та які можуть бути застосовані в умовах воєнного стану, є вичерпними та не підлягають розширеному тлумаченню [1, с. 72]. Питання правового розуміння, гарантій прав людини в умовах воєнного стану набуває особливої актуальності як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Відповідно до статті 64 Конституції України, права і свободи людини та громадянина, закріплені у статтях 24–63, не можуть бути обмежені. З метою забезпечення їх ефективного захисту національне законодавство гарантує як право громадян на самостійне вчинення відповідних дій, так і функціонування розгалуженої системи державних органів, основним завданням яких є сприяння реалізації та охороні цих прав. До найпоширеніших форм захисту прав і свобод належать: судовий та конституційний захист, звернення до органів публічної влади, самозахист, а також діяльність органів прокуратури, адвокатури та системи органів внутрішніх справ [4, с. 324].

Президент України посідає ключове місце в системі гарантування прав і свобод людини та громадянина. На нього покладається обов'язок не лише сприяти формуванню ефективних механізмів контролю за дотриманням цих прав і свобод, а й забезпечувати умови для їх належної реалізації. Важливою складовою його діяльності є також утвердження в суспільстві атмосфери нетерпимості до будь-яких проявів їх порушення та вжиття заходів для своєчасного реагування на такі випадки [3]. Важливу роль у механізмі забезпечення та захисту прав людини в Україні відіграє Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Кожен громадянин має гарантоване право звернутися до Уповноваженого з метою

відновлення або захисту своїх прав і свобод у разі їх порушення. Суттєвим елементом цієї системи є адвокатура, яка забезпечує надання професійної правничої допомоги. Конституція гарантує кожному право на отримання такої допомоги, а в окремих випадках, визначених законом, вона може надаватися безоплатно. Водночас кожна особа має свободу у виборі свого захисника чи представника. Крім того, прокуратура України реалізує покладені на неї Конституцією функції, спрямовані на охорону прав і свобод людини, а також захист суспільних і державних інтересів, що є невід'ємною складовою загальної системи правового захисту в державі [6, с. 324].

Міжнародні форми та методи захисту прав людини в умовах війни регламентуються нормами міжнародного гуманітарного права. Ця галузь міжнародного права встановлює основні принципи та правила охорони прав людини під час збройних конфліктів і визначає обмеження на застосування насильства, спрямованого на захист життя, здоров'я та гідності осіб [5 с. 287]. Міжнародне гуманітарне право ґрунтується на розгалуженій системі міжнародних договорів та звичаєвих норм, головну роль серед яких відіграють Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи 1977 і 2005 років. Ці документи спрямовані насамперед на захист осіб, які стають жертвами збройних конфліктів. Важливим елементом цієї системи є також Гаазьке право, закріплене у конвенціях 1899 та 1907 років, що встановлюють правила та обмеження щодо методів і засобів ведення війни. Поряд із цим, вагоме значення мають міжнародні звичаї та інші міжнародно-правові акти, які доповнюють та розвивають основні положення міжнародного гуманітарного права. Женевські конвенції та Додаткові протоколи до них закріплюють чітку систему захисту осіб, які не беруть участі у бойових діях або припинили в них участь. До таких категорій належать поранені, хворі, військовополонені, цивільне населення, медичний та духовний персонал. Ці документи гарантують гуманне поводження з усіма без винятку особами, незалежно від їхньої національності, статусу чи ролі у конфлікті, забороняють катування, нелюдське або принизливе поводження, колективні покарання, взяття заручників та акти помсти [6, с.325]. Особливу увагу приділено захисту цивільного населення: забороняються напади на цивільних осіб, їхнє переміщення всупереч волі, обов'язкове залучення до воєнних дій. Цивільні об'єкти, такі як лікарні, школи, культові споруди, мають спеціальний захист і не можуть бути об'єктами нападів. Також передбачено обов'язок сторін конфлікту надавати допомогу пораненим і хворим, забезпечувати належні умови утримання військовополонених та гарантувати їм справедливе судочинство.

Таким чином, міжнародне гуманітарне право покликане мінімізувати страждання людей під час війни, встановлюючи чіткі правові норми, які обмежують свавілля та забезпечують захист основних прав і гідності кожної людини, що опинилася в умовах збройного конфлікту. Захист прав людини в Україні під час воєнного стану набуває особливої ваги, адже саме в умовах збройної агресії найповніше проявляється роль держави як гаранта прав і свобод. Незважаючи на складні безпекові виклики, Україна продовжує дотримуватися конституційних засад, чітко визначаючи межі можливих обмежень прав, не допускаючи їх довільного розширення. Сформована система правового захисту – судові механізми, діяльність органів влади, прокуратури, адвокатури та інституту Уповноваженого Верховної Ради з прав людини – забезпечує можливість кожній особі реалізувати та відстояти свої права. Водночас міжнародне гуманітарне право створює додатковий захисний правовий щит, що спрямований на збереження життя, гідності та основоположних свобод людини в умовах війни.

Отже, навіть у надзвичайних обставинах воєнного стану Україна демонструє відданість демократичним цінностям та міжнародним стандартам, забезпечуючи дієвий

захист прав людини як на національному, так і на міжнародному рівнях. Це є важливим свідченням стійкості правової системи та прагнення держави до утвердження верховенства права в будь-яких умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лазарєв В. В., Малиновська Т. М. Особливості гарантування прав і свобод людини в умовах воєнного стану. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану. Харків, 2022. С. 71-73.
2. Проць І. М. Окремі організаційно-правові механізми обмеження основних прав і свобод людини і громадянина за законодавством України. Порівняльно-аналітичне право. 2020. № 1. С. 381-384.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 11.10.2025)
4. Головата Н. В. Державні гарантії прав і свобод людини та громадянина в умовах воєнного стану. Law. State. European Integration. 2023. № 2. С. 368–374.
5. Моца А.А., Моца В.В. Права людини в умовах воєнного стану. Наукові перспективи. №4(22). 2022. С. 280–291.
6. Дорошенко, В. А. Правові механізми захисту прав людини під час війни. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 74.

Ключові слова: права людини, воєнний стан, захист прав людини, міжнародне гуманітарне право, Конституція України, судовий захист, омбудсмен, Женевські конвенції.

Key words: human rights, martial law, protection of human rights, international humanitarian law, Constitution of Ukraine, judicial protection, ombudsman, Geneva Conventions.

Гребененко Ірина Олександрівна

старша викладачка кафедри адміністративно-правових дисциплін та публічного управління Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ;

Соколова Карина Михайлівна

здобувачка вищої освіти Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФІКСАЦІЇ (ВІДЕОКАМЕРИ, БОДІ-КАМЕРИ) У ПРОЦЕСІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану в Україні особливої ваги набуває питання прозорості, законності та підзвітності дій працівників поліції. У цьому контексті технічні засоби фіксації, зокрема нагрудні відеореєстратори (боді-камери), відеокамери патрульних автомобілів, системи відеоспостереження на місцях подій – виступають важливим інструментом адміністративно-юрисдикційної діяльності. Їх використання забезпечує об'єктивність процесу фіксації правопорушень, попереджає зловживання владою, підвищує довіру громадськості до поліції та зміцнює доказову базу у справах про адміністративні правопорушення.

ЯРМАКІ В.Х.

Міжнародно-правова відповідальність та захист прав людини у добу новітніх воєнних технологій: виклики та перспективи для України.....44

ГРЕБЕНЮК Д.О.

The development of scientific discourse in the context of the influence of ECHR practice on the phenomenon of extradition.....47

MANUILOVA A.

Völkerrechtliche verpflichtungen und das Estoppel-prinzip: garantien zur wahrung der Menschenrechte in Kriegszeiten.....49

КОЛЕЧКО Д.М.

Проблемні аспекти стягнення аліментів у спрощеному та наказному провадженні.....51

РУГАЛО Б.А.

Принципи прав людини і штучний інтелект.....54

АБЛОВ І.Є.

Підсудність кримінальних проваджень в контексті захисту прав людини.....56

Секція № 2

Захист прав людини в Україні під час воєнного стану

TULIAKOV V.

War without world: the legal challenges of contemporary conflict and human rights.....60

ОБУШЕНКО Н.М.

Зайнятість населення та працевлаштування в Україні: правове регулювання, державна політика та виклики 63воєнного часу.....63

КАРЛІНСЬКА С.І.

Деякі особливості здійснення представництва адвокатом у справах про відшкодування шкоди завданою військовою агресією рф.....66

ГУТНИК В.В.

Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України: очікування, виклики та перспективи.....68

ОКОПНИК О.М., ЛОПУХОВА Я.В.

Проблемні питання захисту прав людини під час воєнного стану.....71

ГРЕБЕНЕНКО І.О., СОКОЛОВА К.М.

Застосування поліцейськими технічних засобів фіксації (відеокамери, боді-камери) у процесі адміністративно-юрисдикційної діяльності в умовах воєнного стану.....73

ЗАДОРІН В.В.

Захист військовополонених в полоні та після.....75

КРАСНОГОР О.В.

Співвідношення функцій Міністерства юстиції України з іншими органами державної влади у сфері охорони прав людини.....76

ПІДГОРОДИНСЬКА А.В.

Воєнний стан і права людини під час кримінального провадження.....79